



TÜRKÇE

Söz Sanatları

Söz sanatları; anlatıma çekicilik ve canlılık kazandırmak, anlamı güçlendirmek için kullanılır.

Benzetme (Teşbih): Aralarında ilgi bulunan iki ayrı şeyden zayıf olanın kuvvetli olana benzetilmesi sanatıdır. Benzetmede benzeyen (zayıf unsur), kendisine benzetilen (kuvvetli unsur), benzetme yönü ve benzetme edatı bulunur.

Balerin sahnede kuğu _____ gibi süzülüyordu.
(benzeyen) (benzetilen) (benz. edatı) (benz. yönü)

Benzetme

Temel öğeler

Benzeyen
Benzetilen

Yardımcı öğeler

Benzetme yönü
Benzetme edatı

Benzeyen: Benzetmenin temel unsurlarından biridir. Bir varlığı, varlığın özelliğini bildiren sözcük ya da sözcük grubu olan "benzeyen"; birbirine benzetilen öğelerden nitelik bakımından daha güçsüz olanıdır.

Yaptığım kek taş gibi sert olmuştu.

benzeyen

Kendisine benzetilen: Birbirine benzetilen unsurlardan nitelik olarak daha güçlü, üstün olandır. Kendisine benzetilen, benzetmelerde temel öğelerden biridir.

Keçi gibi inatçı bir çocuktur.

benzetilen

Benzetme yönü: Birbirine benzetilen unsurlar arasındaki ortak ilgi ve benzeyiş olan "benzetme yönü" unsuru, iki varlık arasındaki benzerliğin şeklini ve içeriğini bildirir. Bazen benzetmelerde açıkça bulunmayabilir.

Yaptığım kek taş gibi sert olmuştu.

benz. yönü

Keçi gibi inatçı bir çocuktur.

benz. yönü

Benzetme edatı: Benzetmedeki yardımcı öğelerden biridir ve bazen benzetmelerde açıkça görülmez. Birbirine benzeyen varlıklar arasındaki benzerliği ortaya koyar; "gibi, güya, sanki tıpkı..." gibi sözcüklerden oluşur.

Yaptığım kek taş gibi sert olmuştu.

benz. edatı

Keçi gibi inatçı bir çocuktur.

benz. edatı

Benzetmelerde temel unsurlar benzeyen ve benzetilendir. Bazı benzetmelerde benzetme edatı ve benzetme yönü bulunmayabilir; çünkü bunlar yardımcı unsurlardır.

Zeytin gözlüm sana meylim nedendir?

k. benzetilen benzeyen

Zeytin (gibi) (kara) gözlüm sana meylim

k. benz. b.edatı b. yönü benzeyen

nedendir?

Kişileştirme (Teşhis): İnsan dışındaki varlıklara insan özelliği verme sanatına kişileştirme (teşhis) denir. Kişileştirmede; hayvanlara, bitkilere ve diğer varlıklara hayalî bir kişilik verip onları insan gibi canlandırmak esastır.

Bir bulut geldi üstüne bahçenin

Bütün ağaçların keyfi kaçtı

Toros dağlarının üstüne ay un eledi bütün gece

Yukarıdaki örneklerde "ağaçların keyfinin kaçması, ayın un elemesi" insana özgü bir özelliktir.

Konuşturma (İntak): Konuşma özelliği olmayan varlıkları konuşturma sanatına intak (konuşturma) denir. Konuşturma, kişileştirme sanatıyla kullanılır.

Dolu bir testi idim ben,

Baş aşağı ettiniz beni.

Eh boşalıverdim derken

İyi mi ettiniz yani?

Yukarıdaki dörtlükte su testisi insan gibi düşünölmüş ve konuşurulmuş; yani teşhis ve intak sanatları yapılmıştır.

Ad aktarması (Mecaz-ı Mürsel): Bir sözcüğün, benzetme amacı güdülmeden başka bir sözcüğün yerine kullanılması sanatıdır. Bu ilgi; parça-bütün, neden-sonuç, yer-topluluk, iç-dış şeklinde olabilir.

“Vapur Beşiktaş’a yanaştı.” cümlesinde “iskele” yerine benzetme amacı güdülmeksizin “Beşiktaş” sözcüğü kullanılmıştır. Burada parça-bütün ilişkisi vardır; çünkü iskele, Beşiktaş sınırları içerisindedir.

Parça-bütün: Gün olur alır başımı giderim.

Neden-sonuç: Bereket yağdı topraklara.

İç-dış: İçeri girerken ayaklarını çıkar.

Eser-sanatçı: Küçükken Ömer Seyfettin’i okurdum.

Abartma (Mübalâğa): Bir varlığı, olayı ya da düşünceyi olduğundan çok daha büyük ya da küçük gösterme sanatıdır.

Sekizimiz odun çeker
Dokuzumuz ateş yakar
Kaz kaldırmış başın bakar
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz.

Cinas: Dize sonlarında anlamları farklı yazılışları aynı iki sözcük arasındaki söyleyiş benzerliğidir.

Meltem mi poyraz mı şu deryaya yayılan
Kalem böyle yazılmıştır yazıma
Geçme aslan önünden ya kurt kapar ya yılan
Yazım kışıma uymaz, kışım yazıma.

Karşıtlık (Tezat): Bir varlığın birbirine karşıt (zıt) görünen yönlerini belirtmeyi amaçlayan söz sanatına tezat denir.

Neden böyle düşman görünürsünüz
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar.